

УДК 811.111:378.147.091.33-027.22:001.89

**ПРИЩЕПЛЕННЯ НАВИЧОК
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТАМ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ
НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ**

*Котова А.В., канд. пед. наук,
Савченко Н.М., канд. філол. наук (Харків)*

У статті проаналізовано підходи до визначення сутності науково-дослідної діяльності студентів, визначено її основні функції (систематизація теоретично-концептуальних положень, аналіз, класифікація та узагальнення отриманих результатів, розвиток творчого мислення, оволодіння техніками дослідження та самодослідження тощо) та компоненти. Представлено досвід організації науково-дослідної роботи студентів на немовних факультетах викладачами кафедри англійської мови ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Ключові слова: англійська мова, вищі навчальні заклади, науково-дослідна робота, студенти.

Котова А.В., Савченко Н.Н. Привитие навыков научно-исследовательской работы студентам неязыковых факультетов на занятиях по английскому языку. В статье проанализированы подходы к определению сущности научно-исследовательской работы студентов, определены ее основные функции (систематизация теоретически-концептуальных положений, анализ, классификация и обобщение полученных результатов, развитие творческого мышления, овладение техниками исследования и самоисследования и т.д.) и компоненты. Представлен опыт организации научно-исследовательской работы студентов преподавателями кафедры английского языка ХНУ имени В. Н. Каразина.

Ключевые слова: английский язык, высшие учебные заведения, научно-исследовательская работа, студенты.

Kotova A., Savchenko N. Scientific and Research Work Inoculation of Students at Non-Philological Departments in English Language Classes. Approaches to the definition of the main points of scientific and research work have been analyzed in the article. Main functions (systematization of theoretical and conceptual regulations, analysis, classification and generalization of the obtained results, development of creative thinking, acquiring research techniques etc.) and components have been defined. The experience of scientific and research

work organization by the teachers of English language department at V. N. Karazin Kharkov National University has been presented.

Key words: English language, higher educational establishment, scientific and research work, students.

Швидкі зміни, які відбуваються у сучасному соціумі, становлення інформаційного суспільства є одними з головних факторів, що впливають на розвиток вищої школи на початку XXI століття. Саме зараз від вищих навчальних закладів вимагають не тільки виконання освітньої функції, але й розвитку наукового потенціалу у студентів. Тому, науково-дослідна діяльність студентів ВНЗ є одним із необхідних елементів підготовки сучасних фахівців та невід'ємним складником навчально-виховного та науково-інноваційного процесів.

Деякі питання залучення студентів до науково-дослідної роботи вже висвітлювалися у науковій літературі. Зокрема, вченими розглядалися зміст та завдання науково-дослідної роботи студентів (О. Чорновол-Ткаченко), основи дослідницької діяльності учнів (Л. Сенчишак), шляхи стимулювання студентів до проведення науково-дослідної роботи (В. Швиденко) тощо [6; 7]. Разом із тим, досвід організації науково-дослідної роботи студентів немовних факультетів під керівництвом викладачів іноземної мови недостатньо висвітлено у науковій літературі.

Отже, **метою** статті є узагальнення підходів до визначення науково-дослідної роботи студентів, її змісту, функцій та узагальнення досвіду організації цього виду діяльності зі студентами немовних факультетів викладачами англійської мови.

Як засвідчив аналіз педагогічної літератури, під науково-дослідною діяльністю студентів розуміють творчу діяльність, пов'язану зі знаходженням відповіді на наукову проблему. Така діяльність містить два взаємопов'язані елементи:

- прищеплення студентам навичок дослідної діяльності, організації та методики наукової творчості;
- наукові дослідження, що здійснюються під керівництвом професорсько-викладацького складу [1; 3; 6].

Ю. Лавриш розглядає науково-дослідницьку роботу студентів як евристичну діяльність, яка полягає у самостійному творчому пошуку та обробці наукової інформації, унаслідок якої суб'єктивний

характер «відкриттів» студентів може набувати певної об'єктивності та новизни [2: 73].

Як підкреслено І. Фроловою, науково-дослідницька робота студентів є одним із засобів підготовки майбутніх фахівців, яка одночасно містить всі характеристики навчально-пізнавального процесу та ознаки творчої діяльності, що дозволяє активізувати творчі здібності особистості та сформуванню власне бачення наукової проблеми. До основних функцій науково-дослідної діяльності студентів можна віднести:

- систематизацію теоретично-концептуальних положень;
- аналіз, класифікацію та узагальнення отриманих результатів дослідження;
- аргументацію власної точки зору на наукову проблему;
- розвиток творчого мислення;
- оволодіння техніками дослідження та самодослідження;
- формування вмінь рефлексивного самопізнання [5].

Викладачі вищих навчальних закладів уважають, що готовність майбутніх фахівців до дослідницької діяльності має передбачати реалізацію комплексного підходу до формування у студентів умінь планувати свою діяльність, здійснення самоконтролю та коригування своєї діяльності, узгодження власної діяльності з діяльністю колективу, та виділяють такі компоненти науково-дослідницької роботи:

- спонукаючий, що спрямовує пошукову діяльність молодих людей відповідно до вимог суспільства;
- операційно-виконавчий, що охоплює систему знань і умінь, необхідних для вирішення завдання, та систему пошукових умінь;
- організаційний, у якому проявляється умінь організувати власну пошукову діяльність та якості особистості, які сприяють функціонуванню цих умінь. Причому, самостійність серед таких якостей посідає одне з головних місць [4].

Викладачі вищих навчальних закладів солідарні у тому, що до науково-дослідної діяльності студентів необхідно залучати, починаючи вже з першого курсу. Так, на перших курсах привалює так звана навчально-пошукова діяльність, яка спрямовується головним чином на ознайомлення з науковою літературою, технікою та методикою проведення експериментів, методами наукового пізнання, поступовим збільшенням самостійності у виконанні дослідницьких робіт та

переходом до науково-дослідної діяльності [7].

Науково-дослідна діяльність студентів організується здебільшого викладачами профільних кафедр під час написання курсових та дипломних робіт, участі студентів у наукових студентських гуртках, товариствах, семінарах, конференціях, конкурсах на кращі студентські роботи, підготовки публікацій тощо. Разом із тим, вважаємо, що у підготовці студентів до науково-дослідної діяльності не можна недооцінювати роль викладачів англійської мови, адже на сьогоднішній день, коли постійно розвиваються та укріплюються зв'язки з іншими державами, необхідно вчити студентів викладати результати власних досліджень іноземною мовою, правильно будувати речення під час відповіді на запитання, використовувати необхідні кліше та конструкції під час написання наукових робіт англійською мовою.

З метою досягнення цих цілей на кафедрі англійської мови Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна викладачами щорічно проводяться такі заходи:

- організація наукових дискусій та диспутів під час проведення аудиторних занять;
- проведення наукових студентських конференцій на факультетах;
- написання студентами наукових робіт під керівництвом викладачів із їх подальшим захистом на конференції.

Зупинимось на кожному із цих заходів більш детально. Так, безпосередньо під час проведення аудиторних занять з англійської мови для прищеплення навичок науково-дослідної роботи викладачі кафедри пропонують студентам для обговорення як загальнонаукові питання, так і ті, що пов'язані з їхнім майбутнім фахом. Наприклад, студентам першого курсу фізико-технічного факультету пропонують для обговорення такі теми: «Фізика у сучасному суспільстві», «Цікаві фізичні факти та явища», «Користь та шкода радіації», «Різні види радіації та їхній вплив на людину», «Причини та наслідки аварії на атомній станції», «Вклад відомих науковців у розвиток фізики» тощо.

У рамках науково-дослідної роботи студентам філологічного факультету викладачі пропонують ознайомитися з текстами англійськомовних авторів, проаналізувати їх структуру, провести лінгвістичний аналіз тексту, порівняти граматичні конструкції, які існували у XIX – на початку XX століття, з сучасними

граматичними конструкціями тощо.

Як засвідчив досвід, ці заходи сприяють формуванню у студентів наукового світогляду, вчать їх працювати з довідковою літературою, мережею Інтернет, аналізувати та фільтрувати інформацію як рідною, так і англійською мовами.

Іншим кроком прищеплення студентам навичок науково-дослідної роботи є проведення факультетських конференцій англійською мовою, на які обов'язково запрошують представників факультетів (деканів, заступників деканів, завідувачів кафедр). Теми конференції відповідають майбутній спеціалізації студентів.

Як правило, викладачами кафедри англійської мови такі конференції проводяться у другому семестрі, що пов'язано з досить тривалою підготовкою до цього заходу, яка відбувається у декілька етапів:

- вибір студентами теми доповіді;
- підготовка матеріалу до виступу англійською мовою;
- перевірка та корегування викладачем тексту доповіді;
- створення презентації.

До участі у конференції запрошуються студенти всіх курсів, але здебільшого у них беруть участь студенти молодших курсів, на яких вивчають англійську мову як навчальну дисципліну. Усна доповідь складає 5–7 хвилин, причому під час доповіді студенти намагаються формулювати ідеї своїми словами, а не читати з листка.

Викладачі кафедри намагаються якомога більше наблизити умови факультетських конференцій до конференцій більш високого рівня, тому до їх проведення всі факультети обов'язково випускають програму конференції, а деякі навіть публікують тези. Вважаємо, що проведення таких конференцій позитивно впливає не тільки на формування наукового світогляду студентів, але й вчить молодих людей виступати перед аудиторією, захищати та відстоювати власну точку зору, пояснювати незрозумілі моменти іншим, що є невід'ємним компонентом науково-дослідної роботи.

З іншого боку, факультетські конференції є перехідною ланкою до більш ґрунтовних наукових досліджень студентів, результати яких майбутні фахівці мають змогу представити на Міжнародній студентській конференції «Academic and Scientific Challenges in the XXIst Century». До підготовки студентів до цієї конференції залучають не тільки викладачів кафедри англійської мови, але й провідних

викладачів профільних кафедр, під керівництвом яких студенти проводять наукові дослідження, а пізніше під керівництвом викладача кафедри англійської мови перекладають результати дослідження та готують презентацію.

Необхідно зазначити, що студенти всіх курсів та факультетів із зацікавленням ставляться до проведення таких заходів. Так, кожного року у Міжнародній студентській конференції беруть участь не менше 100 студентів, частина з яких – представники інших країн.

Отже, підсумовуючи, зазначимо, що науково-дослідна діяльність студентів є невід’ємним та необхідним компонентом навчального процесу у вищому навчальному закладі, що дозволяє сформувати особистість сучасного фахівця, здатного відповідати вимогам часу та суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беляєв Ю.І. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету/ Ю.І. Беляєв, Н.М. Стеценко // Педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 6. – С. 188–191.
2. Лавриш Ю.Е. Особливості організації науково-дослідницької діяльності студентів вищих навчальних закладів / Ю.Е. Лавриш // Вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут». Сер. : Філологія, Педагогіка. – 2013. – Вип. 2. – С. 72–76.
3. Прокопів Л. Навчально-виховна робота з обдарованою молоддю у вищих педагогічних закладах України (друга половина ХХ ст.) : монографія / Л. Прокопів. – Івано-Франківськ : Плай, 2005. – 256 с.
4. Сафроненко О.И. Формирование у студентов готовности к самостоятельной исследовательской деятельности / О.И. Сафроненко // Самостоятельная работа студентов: поиски, проблемы, решения : сб. науч. трудов. – Ростов-на-Дону : Изд-во Ростов. ун-та, 1991. – С. 30–35.
5. Фролова І.В. Науково-дослідницька діяльність студентів – передумова випереджувального розвитку фахівця [Електронний ресурс] / І.В. Фролова. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?..
6. Черновол-Ткаченко О.О. Науково-дослідницька діяльність студентів у ВНЗ України: зміст і завдання [Електронний ресурс] / О.О. Черновол-Ткаченко. – Режим доступу : <http://dSPACE.univer.kharkov.ua/bitstream/123456789/4930/2/O.O.%20Chornovol-Tkechanko.pdf>
7. Швиденко В.Й. Удосконалення науково-дослідної роботи студентів / В.Й. Швиденко // Проблеми освіти : наук.-метод. зб. – Вип. 3. – К. : ІСДО, 1995. – С. 144–146.